

**NACIONALINIO VISUOMENĖS SVEIKATOS CENTRO
PRIE SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJOS
ŠIAULIŲ DEPARTAMENTAS**

**2024 M. ŠIAULIŲ RAJONO
UŽKREČIAMŲJŲ LIGŲ EPIDEMIOLOGINĖS SITUACIJOS ANALIZĖ**

Parengė:

Nacionalinio visuomenės sveikatos
centro prie Sveikatos apsaugos
ministerijos
Šiaulių departamento Užkrečiamųjų
ligų valdymo skyriaus specialistai

Šiauliai, 2025

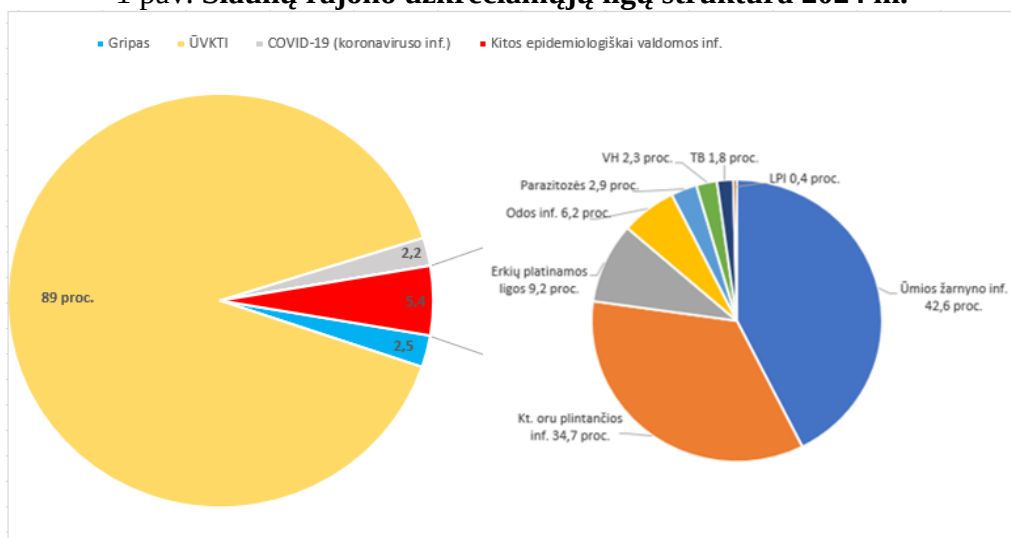
SERGAMUMAS UŽKREČIAMOSIOMIS LIGOMIS

Teisės aktų nustatyta tvarka Lietuvoje privalomai registruojamos 106 užkrečiamosios ligos, 9 specialios sveikatos problemos ir 76 užkrečiamųjų ligų sukėlėjai ¹, apie kuriuos duomenys patenka į Užkrečiamųjų ligų ir jų sukėlėjų valstybės informacinę sistemą ² (toliau – ULSVIS). ULSVIS renkami ir kaupiami individualūs užkrečiamųjų ligų atvejai bei asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų laboratorijose išskirti užkrečiamųjų ligų sukėlėjai. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo 5 straipsnio nuostatomis, gautus epidemiologinius duomenis Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – NVSC) apibendrina, pateikia analizę ir prognozę ³.

Susirgusiųjų užkrečiamosiomis ligomis skaičius kasmet kinta – mažėjant vienu infekcijų, daugėja kitų. 2024 m. tiek Šiaulių rajone, tiek Šiaulių apskrityje įtakos sergamumo užkrečiamosiomis ligomis padidėjimui turėjo nuo 2024 m. sausio 1 d. pasikeitusi užkrečiamųjų ligų ir jų sukėlėjų registracijos ir informacijos duomenų teikimo tvarka⁴ iš ambulatorinės sveikatos priežiūros paslaugas teikiančių įstaigų (poliklinikų, sveikatos centrų ir kt.). Ženkliai daugiau nei ankstesniais metais registruota nepatikslintos etiologijos bakterinių ir virusinių žarnyno infekcijų, Laimo ligos, vėjaraupių, infekcinės mononukleozės, niežų ir parazitinių ligų atvejų.

Bendroje užkrečiamųjų ligų struktūroje didžiąją dalį (89,9 proc.) visų registruotų susirgimų sudarė ūmios viršutinių kvėpavimo takų infekcijos, kitos epidemiologiškai valdomos užkrečiamosios ligos – 5,4 proc., gripas – 2,5 proc., COVID-19 liga (koronaviruso infekcija) – 2,2 proc. ULSVIS pagal galutines diagnozes 2024 m. užregistruoti 1 153 epidemiologiškai valdomų infekcijų atvejai (2023 m. – 385 atv.), kuriomis persirgo 6 proc. visų Šiaulių rajono gyventojų. Epidemiologiškai valdomų užkrečiamųjų ligų struktūroje didžiąją dalį (42,6 proc.) visų registruotų epidemiologiškai valdomų užkrečiamųjų ligų sudarė per maistą ir vandenį plintančios užkrečiamosios ligos (491 atv.). Taip pat didesnę epidemiologiškai valdomų užkrečiamųjų ligų struktūros dalį, kaip ir 2023 m., sudarė per orą plintančios užkrečiamosios ligos – 34,7 proc. (400 atv.). Nuo 2024-01-01 pasikeitus sergamumo užkrečiamosiomis ligomis duomenų iš asmenų sveikatos priežiūros įstaigų (toliau – API) gavimo būdai, erkių platinimų ligų lyginamasis svoris epidemiologiškai valdomų užkrečiamųjų ligų struktūroje padidėjo nuo 5,7 proc. 2023 m. iki 9,2 proc. 2024 m. (1 pav.).

1 pav. Šiaulių rajono užkrečiamųjų ligų struktūra 2024 m.

¹ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2002 m. gruodžio 24 d. įsakymas Nr. 673 „Dėl Privalomojo epidemiologinio registravimo objektų registravimo ir informacijos apie juos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

² Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos direktoriaus 2024 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. VKE-419 „Dėl Užkrečiamųjų ligų ir jų sukėlėjų valstybės informacinės sistemos atnaujinimo, užkrečiamųjų ligų ir jų sukėlėjų valstybės informacinės sistemos nuostatų ir užkrečiamųjų ligų ir jų sukėlėjų valstybės informacinės sistemos duomenų saugos nuostatų patvirtinimo“.

³ 1996 m. rugsėjo 25 d. Lietuvos Respublikos Žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymas Nr. I-1553.

⁴ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActEditions/lt/TAD/TAIS.204745?faces-redirect=true>

Ypatingai pavojingų užkrečiamųjų ligų per 2024 m. neužregistruota. Mirties atvejų nuo užkrečiamųjų ligų neužregistruota.

2024 m. Šiaulių rajone iš užregistruotų užkrečiamųjų ligų atvejų daugiau nei pusė susirgusiųjų – 702 (60,9 proc.) – 0-17 metų amžiaus vaikai. Virusinių hepatitų, lytiškai plintančių infekcijų, ŽIV, atviros tuberkuliozės atvejų minėtoje amžiaus grupėje neužregistruota (1 lentelė).

1 lentelė. Užkrečiamomis ligomis susirgusių 0-17 m. amžiaus vaikų skaičius
2024 m. Šiaulių rajone ir Šiaulių apskrityje.

Eil. Nr.	Ligų grupės	Šiaulių rajonas			Šiaulių apskritis		
		Viso ligonių Abs.sk.	Viso vaikų 0-17 m.		Viso ligonių abs.sk.	Viso vaikų 0-17 m.	
			Abs. sk.	% bendroje susirgusiųjų struktūroje		Abs. sk.	% bendroje susirgusiųjų struktūroje
1.	Ūmios žarnyno inf.	491	252	51,3	2 759	1373	49,8
2.	Tuberkuliozė (plaučių ir ekstrapulmoninė)	21	-	-	120	1	0,83
3.	Kitos oro lašelinės inf.	398	379	95,2	2 077	1956	94,2
4.	Erkių platinamos ligos	106	9	8,5	893	57	6,4
5.	Lytiškai plintančios inf. ir ŽIV	5	-	-	42	1	4,4
6.	Parazitozės	33	26	78,8	278	212	76,3
ū.	Virusiniai hepatitai (A,B,C)	26	-	-	227	-	-
9.	Skiepijimais valdomos infekcijos	2	1	50	67	44	65,7
10.	Odos infekcijos	71	35	49,3	366	225	61,5
	Viso	1153	702	60,9	6 829	3 869	56,7

2024 m. Šiaulių rajone pagal ULSVIS duomenis, užregistruoti 69 užkrečiamųjų ligų židiniai su 2 ir daugiau atvejais, išplitę šeimose ir vaikų ugdymo įstaigose. 57 protrūkliai užregistruoti šeimose ir 12 vaikų ugdymo įstaigose. Protrūkių susijusių su maisto gamybos ūkio subjektais neužregistruota.

Iš visų užregistruotų šeiminių protrūkių, didžiąją dalį (47,4 proc.) sudaro oru plintančios infekcijos. Daugiausia nustatyta vėjaraupių protrūkių (25 židiniai, 50 susirgusių asmenų), registruoti pavieniai tuberkuliozės ir skarlatinės židiniai. Nustatyti 24 ūmių žarnyno infekcijų protrūkliai, iš kurių didžiąją dalį (66,7 proc.) sudaro nepatiksintos kilmės žarnyno infekcijų protrūkliai. Iš patiksintų bakterinių žarnyno infekcijų, nustatytas tik vienas salmoneliozės židinis (susirgę 2 asmenys). Taip pat užregistruoti 6 niežų protrūkliai.

Vaikų ugdymo įstaigose užregistruoti 9 per orą plintančių infekcijų protrūkliai ir 3 ūminės žarnyno infekcijos protrūkliai. Iš per orą plintančių infekcijų, daugiausia užregistruota vėjaraupių protrūkių (7 židiniai, 55 susirgę asmenys). Iš ūmių žarnyno infekcijų protrūkių, nustatyti du virusinės ir vienas bakterinės (nepatiksintos) kilmės židiniai.

Per maistą, vandenį ir aplinką plintančios infekcijos

Šiaulių rajone ūmiomis žarnyno infekcijomis per 2024 m. susirgo 491 gyventojas, t. y. 4,3 karto daugiau nei 2023 m. Iš visų susirgusiųjų, 90 atv. (18,3 proc.) buvo hospitalizuoti stacionarines paslaugas teikiančiose ASPĮ (2023 m. – 91,3 proc.). 2024 m. mažesnę lyginamąją dalį susirgusių (51,3 proc.) sudarė vaikai iki 17 metų amžiaus (2023 m. – 93 proc. visų susirgusių). Ūmių žarnyno infekcijų struktūroje bakterinės etiologijos žarnyno infekcijų lyginamasis svoris padidėjo iki 66,8 proc. Nepatiksintos etiologijos žarnyno infekcijos sudarė 72,3 proc. (355 atv.).

Vertinant bendrą sergamumo ūmiomis žarnyno infekcijomis dinamiką, 2024 m. stebimas sergamumo ūmiomis žarnyno infekcinėmis ligomis didėjimas, viršijamas įprastas sergamumo lygis iki paskelbiant COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) ekstremaliąją situaciją. Ženkliai daugiau registruota nepatiksintos etiologijos bakterinės ir virusinės etiologijos žarnyno infekcijų, kai informacija gaunama iš pirminio lygio ASPĮ. Galimos sergamumo padidėjimo priežastys – nuo 2024 m. sausio 1 d. pasikeitęs duomenų gavimo iš asmens sveikatos priežiūros įstaigų būdas, patikslinti ir aiškiai nurodyti kai kurių užkrečiamųjų ligų TLK-10-AM ligos kodai (pvz. A09 (A09.0, A09.9)).

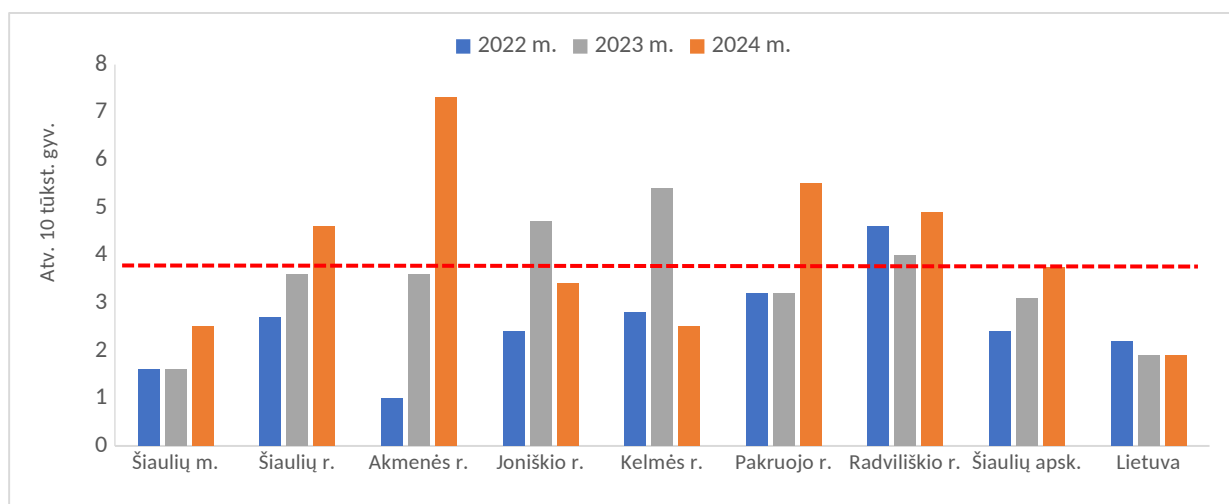
Sergamumas patikslintos etiologijos ūmiais žarnyno infekcijomis išliko panašus kaip ir ankstesniais metais.

Tuberkuliozė

2024 m. Šiaulių rajone registruota 18 naujų atviros tuberkuliozės atvejų ir 3 nepatvirtintos bakteriologiškai ir histologiškai kvėpavimo organų tuberkuliozės atvejai.

Bendras Šiaulių apskrities sergamumas atvira tuberkulioze 2022-2024 m. laikotarpiu išaugo nuo 2,4 atv. iki 3,74 atv. /10 tūkst. gyventojų, viršytas šalies vidutinis sergamumo rodiklis (1,88 atv. /10 tūkst. gyv.). 2024 m. sergamumas atvira tuberkulioze, lyginant su 2023 m., padidėjo visose Šiaulių apskrities administracinėse teritorijose, išskyrus Joniškio r. ir Kelmės r. Sergamumas Šiaulių rajone padidėjo nuo 3,6 atv. 10 tūkst. gyv. iki 4,6 atv. 10 tūkst. gyv., viršytas Šiaulių apsk. vidutinis sergamumo lygis. (2 pav.).

2 pav. Sergamumo atvira tuberkulioze dinamika 2022 - 2024 m.

Didžiąją dalį (55,5 proc.) visų susirgusių atvira tuberkulioze pagal amžių sudaro darbingo amžiaus asmenys (25–64 m.), pagal lytį – vyrai (83,3 proc.), pagal socialines grupes – bedarbiai (38,8 proc.) ir pensininkai (16,6 proc.), pagal gyvenamąją vietą – kaimo gyventojai (66,6 proc.).

Tuberkulino mėginių atlikimo apimtys 6-7 m. amžiaus vaikams ir vaikams, priklausantiems rizikos grupėms Šiaulių rajono ASPĮ sumažėjo nuo 68,5 proc. 2023 m. iki 60,7 proc. 2024 m. Daugiausia tuberkulino mėginių atlikta 6-7 m. amžiaus vaikams (89 proc.), tačiau stebimos išskirtinai žemos tuberkulino atlikimo apimtys rizikos grupių vaikams (28 proc.).

Per orą plintančios infekcijos

Per orą plintančių infekcijų, išskyrus gripą, COVID-19 ligą (koronaviruso infekcija) ir ūmias viršutinių kvėpavimo takų infekcijas, užregistruoti 398 atvejai. (2023 m. – 141 atv.). Iš jų didžiąją dalį (86,2 proc.) visų susirgimų sudarė vėjaraupiai (343 atv.). Minėtų susirgimų per analizuojamą laikotarpį registruota 4 kartus daugiau nei ankstesniais metais (2023 m. – 85 atv.). Šiaulių apskrities administracinėse teritorijose stebimi kas keletą metų pasikartojantys sergamumo vėjaraupiais pakilimai.

2024 m. Šiaulių apskrities administracinėse teritorijose registruota mažiau skarlatinos atvejų nei ankstesniais metais. Bendras užregistruotų skarlatinos atvejų skaičius Šiaulių rajone – 41 atvejis, t. y. 6 atvejais mažiau nei 2023 m. Bendras sergamumas skarlatina Šiaulių rajone sumažėjo nuo 11,5 atv. / 10 tūkst. gyv. 2023 m. iki 10,1 atv. / 10 tūkst. gyv. 2024 m., viršytas Šiaulių apskrities vidutinį sergamumo lygį (8,7 atv. / 10 tūkst. gyv.).

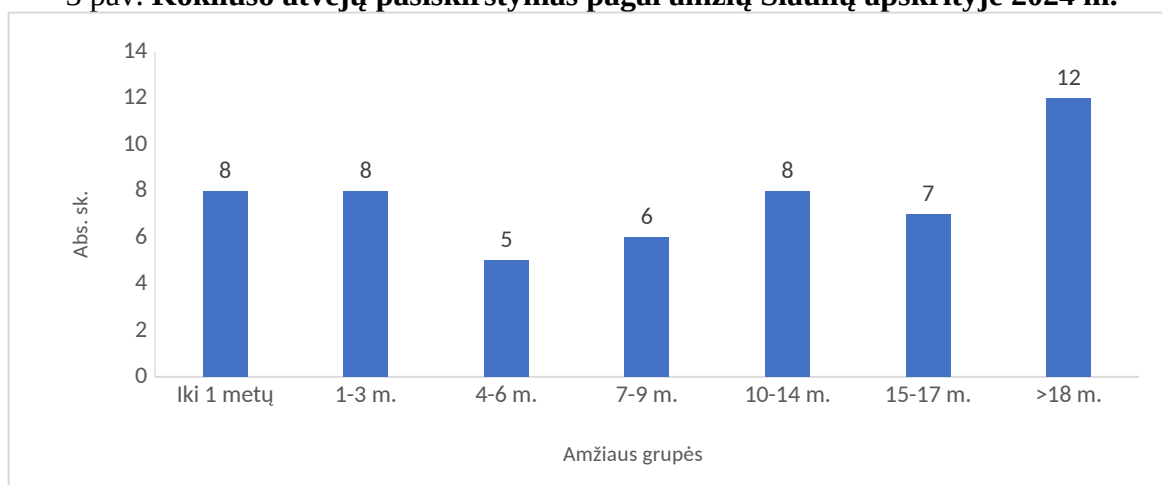
Per analizuojamąjį laikotarpį 1,7 karto daugiau registruota infekcinės mononukleozės atvejų (viso – 10). Įtakos sergamumo padidėjimui taip pat galėjo turėti pasikeitusi informacijos perdavimo tvarka.

Dažniausiai oro lašelinėmis infekcijomis sirgo vaikai (95,2 proc.).

Skiepais valdomos infekcijos

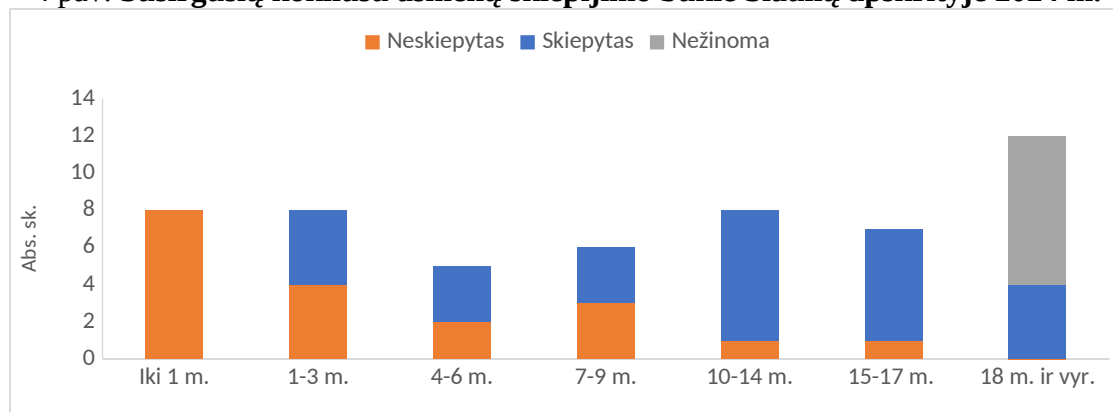
2024 m. Šiaulių apskrityje užregistruoti 67 skiepėjimais valdomų užkrečiamųjų ligų atvejai. Per analizuojamąjį laikotarpį užregistruoti 54 kokliušo atvejai (2023 m. atvejų neregistruota). Atvejai registruoti visose apskrities teritorijose, išskyrus Pakruojo r. Daugiausiai atvejų (38 atv.) registruota Šiaulių m., Šiaulių rajone – 2 kokliušo atvejai. Vertinant kokliušo atvejų pasiskirstymą pagal amžių, didžioji dalis atvejų registruota 0-3 metų amžiaus grupėje (3 pav.). Jauniausias susirgęs asmuo – 1 mėn. (3 atv.), vyriausias – 76 metų.

3 pav. Kokliušo atvejų pasiskirstymas pagal amžių Šiaulių apskrityje 2024 m.

Analizuojant kokliušo atvejus pagal imunizacijos būklę – didžioji dalis (53,7 proc.) asmenų skiepyti, 31 proc. – neskiepyti, 14,8 proc. – imunizacijos būklė nežinoma. Nuo 0 - 17 m. vaikų tarpe registruoti 42 kokliušo atvejai, iš jų – 19 neskiepytų. Iki metų kūdikių tarpe registruoti 8 kokliušo atvejai, iš jų – 7 neskiepyti (tėvai atsisakė) ir vienas gavęs tik pirmą vakcinos dozę (DTaP-IPV/Hib) (4 pav.).

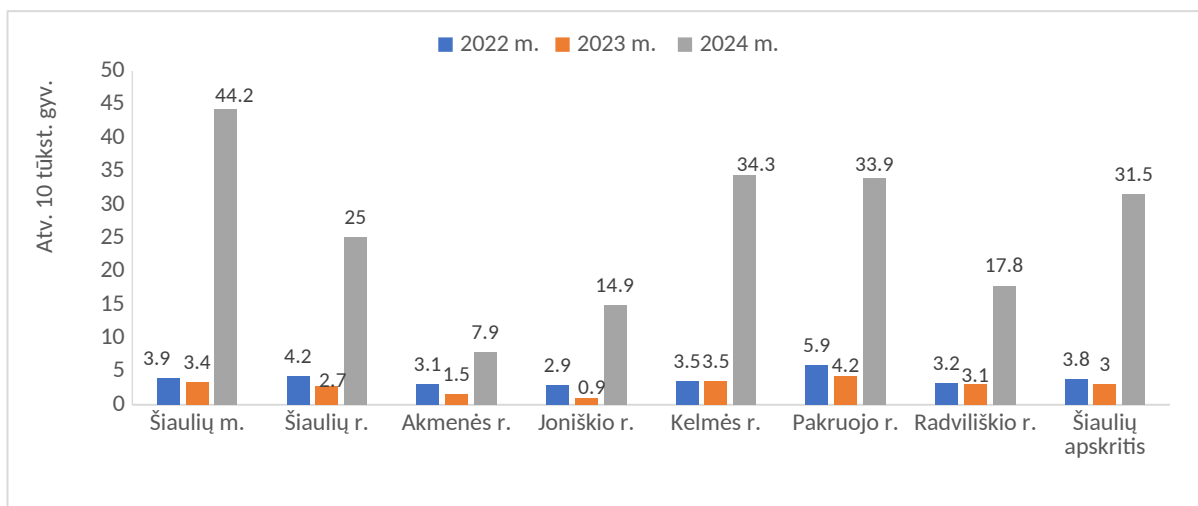
4 pav. Susirgusių kokliūšu asmenų skiepėjimo būklė Šiaulių apskrityje 2024 m.

Erkių platinamos ligos

2024 m. Šiaulių apskrityje užregistruoti 846 Laimo ligos atvejai, kai 2023 m. registruoti tik 78 atvejai, Šiaulių rajone – atitinkamai 11 atvejų 2023 m. ir 101 atvejis 2024 m. Šiaulių apskrityje ženkliai išaugusį sergamumą Laimo liga galimai lėmė ne tik nuo 2024 m. sausio 1 d. pasikeitęs duomenų gavimo iš ASPĮ būdas, bet ir klimato sąlygos, palankios erkių gausos didėjimui ir erkių arealo išplitimui. Šiaulių apskrities sergamumo Laimo liga rodiklis padidėjo nuo 3 atv. 2023 m. iki 31,5 atv. 10 tūkst. gyv. Sergamumo Laimo liga rodikliai padidėjo visose Šiaulių apskrities administracinėse teritorijose. Šiaulių rajono sergamumo Laimo liga rodiklis (25 atv. /10 tūkst. gyv.) neviršijo bendro Šiaulių apskrities sergamumo rodiklio (31,5 atv. / 10 tūkst. gyv.) (5 pav.).

5 pav. Sergamumas Laimo liga 2022-2024 m. Šiaulių administracinėse teritorijose.

Erkinio encefalito atvejų (viso 5 atv.) 2024 m. registruota mažiau nei ankstesniais metais (2023 m. – 11 atv.). Bendras Šiaulių rajono sergamumo erkinio encefalitu rodiklis – 1,2 atv. / 10 tūkst. gyv., neviršija šalies ir apskrities vidutinio sergamumo lygio.

2024 m. stacionarias paslaugas teikiančiose ASPĮ buvo gydoma 47,9 proc. erkinio encefalitu susirgusių asmenų (2023 m. – 91,3 proc.), 99,8 proc. susirgusiųjų Laimo liga buvo taikomas ambulatorinis gydymas.

Didesnė dalis Šiaulių apskrities gyventojų, susirgusių erkinio encefalitu (33,3 proc.) ir Laimo liga (34,2 proc.), nurodė, kad galimai užsikrėtė savo gyvenamojoje aplinkoje. Miške Laimo liga galimai užsikrėtė 17,3 proc., o erkinio encefalitu – 22,9 proc. gyventojų. Parkuose užsikrėtusių taip pat ne maža dalis (atitinkamai Laimo liga – 21,04 proc., erkinio encefalitu – 10,4 proc.). Trečdalis susirgusiųjų galimų užsikrėtimo vietovių neįvardijo (atitinkamai Laimo liga – 24,1 proc., erkinio encefalitu – 29,2 proc.).

Sergamumui Laimo liga ir erkinio encefalitu būdingas sezoniskumas, kuris susijęs su erkių aktyvumu ir dažnesniu gyventojų buvimu gamtoje, miškingose vietovėse. Laimo liga diagnozuojama ištisus metus, sausio-vasario mėn. registruojami pavieniai ir dažniausiai uždelsti, pavėluotai diagnozuoti Laimo ligos atvejai. 2024 m. didžiausias sergamumas Laimo liga registruotas rugpjūčio – rugsėjo mėnesiais.

NVSC Šiaulių departamentas, vykdydamas erkių platinamų ligų epidemiologinę priežiūrą, kasmet kovo–lapkričio mėnesiais kas 10 dienų stebi iksodinių erkių aktyvumą ir gausą. Stebėseną vykdoma nuolatiniame stacionare Luponių miške (Lukšių girininkija, Šiaulių r.). 2024 m. atlikta 18 iksodinių erkių gausos stebėjimų Šiaulių rajono stacionare. Pirmosios aktyvios erkės rastos pirmąjį kovo dešimtadienį. Erkių gausumo maksimumas 2024 m. birželio mėn. pirmąjį dešimtadienį (1 km maršrute aptiktos 44 erkės).

Lytiniu būdu plintančios užkrečiamos ligos

2024 m. lytiniu būdu plintančios užkrečiamos ligos (toliau – LPI) ir ŽIV epidemiologiškai valdomų užkrečiamųjų ligų struktūroje sudarė 0,4 proc. 2024 m. Šiaulių apskrityje padidėjo sergamumas chlamidioze, sifiliu, ženkliai sumažėjo sergančiųjų ŽIV infekcija: užregistruoti 33 LPI ir 9 ŽIV atvejai, kai 2023 m. buvo užregistruoti 8 LPI ir 23 ŽIV atvejai. Kaip ir praėjusiais metais, susirgimai LPI ir ŽIV registruoti ne visose Šiaulių apskrities administracinėse teritorijose (2 lentelė). Šiaulių rajone iš LPI registruoti tik chlamidinės susirgimai – viso 5 atvejai, viršijamas apskrities vidutinis sergamumo lygis.

2 lentelė. LPI ir ŽIV naujų atvejų skaičius Šiaulių apsk. administracinėse teritorijose 2024 m.

LPI	2024 m.							
	Šiaulių apskritys	Šiaulių miestas	Šiaulių raj.	Akmenės raj.	Kelmės raj.	Pakruojo raj.	Joniškio raj.	Radviliškio raj.
Chlamidijų sukelta limfogranioma	0	0	0	0	0	0	0	0
Chlamidijų sukeltos ligos	22	13	5	0	2	1	0	1
Gonokokinė infekcija	2	1	0	0	0	0	0	1
Sifilis	9	4	0	1	1	2	0	1
Iš gimtas sifilis	0	0	0	0	0	0	0	0
ŽIV liga (besimptomis užkrėstumas, ŽIV sukeltos kitos būklės)	9	7	0	1	0	0	1	0
Iš viso LPI	42	25	5	2	3	3	1	3

Lyginant pastarųjų metų duomenis, sergamumo ŽIV infekcija rodiklis Šiaulių apskrityje sumažėjo nuo 0,9 atv. iki 0,3 atv. 10 tūkst. gyventojų. Iš 9 naujai užregistruotų ŽIV infekcijos atvejų, 5 yra Ukrainos šalies piliečiai. Dauguma užsikrėtusiųjų ŽIV – jauni asmenys, turintys vidurinį išsilavinimą bei priklausantys darbininkų socialinei grupei. Dažniausias užsikrėtimo ŽIV būdas – heteroseksualinis kontaktas (55,6 proc.). Didžiąją dalį (66,7 proc.) naujai užsikrėtusiųjų ŽIV infekcija atvejų sudaro vyrai. 88,8 proc. visų užsikrėtusiųjų ŽIV sudaro 35–54 metų amžiaus asmenys.

Virsiniai hepatitai

2024 m. Šiaulių rajone registruoti 26 virusinių hepatitų atvejai (2023 m. – 64 atv.), iš jų didžiąją dalį (92,3 proc.) sudarė lėtinio hepatito C atvejai. Taip pat registruotas 1 ūmaus hepatito A atvejis. Epidemiologinės diagnostikos metu nustatyta, kad užsikrėtimo aplinkybės siejamos su viešnage Gruzijoje (vartojo jūros gėrybes).

Parazitozės ir kūno dangų infekcijos

Parazitinėmis ligomis susirgo 33 Šiaulių rajono gyventojai (2023 m. – 10 atv.). Iš jų didžiąją dalį susirgimų sudaro enterobiozės atvejai (19 atv.). Registruota po 3 askaridozės, toksoplazmozės ir kitų pirmuonių sukeltų žarnyno ligų, taip pat po 2 toksakorozės ir echnikozės atvejus bei 1 amebiazės atvejis.

2024 m. 6,4 karto daugiau registruota niežų atvejų (viso 71 atv.) lyginant su 2023 m. (viso 11 atv.), viršytas apskrities vidutinis sergamumo rodiklis. Apie pusę (49,5 proc.) visų susirgusių – vaikai iki 17 metų amžiaus.

Pasiutligės prevencija

2024 m. asmenų, kuriuos apkandžiojo (apseilėjo) gyvūnai, sergantys ar galintys sirgti pasiutlige, registruota 1,5 karto mažiau nei praėjusiais metais. NVSC Šiaulių departamentas 2024 m. iš ASPĮ gavo informaciją apie 59 Šiaulių rajono gyventojus, kurie nukentėjo nuo gyvūnų (2023 m. – 92 atv.). Kaip ir praėjusiais metais, iš visų nukentėjusių nuo gyvūnų, dauguma (74,5 proc.) nukentėjo nuo žinomų, tai yra draugų, kaimynų ar nuosavų augintinių. Didžioji dalis (98,3 proc.) asmenų nukentėjo nuo naminių gyvūnų (šunų, kačių, kt.), nedidelė dalis (1,7 proc.) nuo laukinių gyvūnų. Poekspozicinė pasiutligės imunoprofilaktika buvo paskirta 12 asmenims, t. y. 20,3 proc. nukentėjusiųjų nuo gyvūnų. Vertinant paskirtos pasiutligės vakcinos sunaudojimą, visą skirtą poekspozicinės pasiutligės imunoprofilaktikos kursą užbaigė daugiau nei pusė (58,3 proc.) visų besiskiepijančių asmenų. Paskutiniai pasiutligės gamtiniai židiniai Šiaulių apskrityje registruoti 2008 m. – 2 laukiniams ir 3 naminiams gyvūnams.

IMUNOPROFILAKTIKA

Šiaulių rajone 2 ASPĮ vykdo skiepijimus pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepijimo kalendorių⁵ ir teikia NVSC statistines atskaitines formas „Imuniteto būklės ataskaita“ Nr. 7 – sveikata (metinė). Vadovaujantis Nacionaline imunoprofilaktikos 2024–2028 metų programa⁶, gerais vakcinacijos rodikliais laikomi tokie rodikliai, kai vaikų skiepijimų aprėptys visoje šalyje ir kiekvienoje savivaldybėje yra ne mažesnė kaip 90 proc., o nuo tymų ir raudonukės – ne mažesnė kaip 95 proc.

Apibendrinus 2024 m. vaikų skiepijimų aprėptis pagal ASPĮ pateiktas statistines atskaitines formas „Imuniteto būklės ataskaita“ Nr. 7 – sveikata (metinė), nustatyta, kad Šiaulių rajone stebimos mažėjančios vaikų skiepijamų pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepijimo kalendorių skiepijimo aprėptys. Skiepijimo aprėpties mažėjimas stebimas nuo 2023 m. (3 lentelė).

3 lentelė. Vaikų skiepijimo aprėptys Šiaulių rajone 2015-2024 m.

Užkrečiamoji liga (amžius, vakcinos dozė)	Skiepijimo pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinio skiepijimo kalendorių aprėptys Šiaulių r.									
	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.
Tuberkuliozė (naujagimiai)	97,4	98,9	99,4	98,1	98,6	100,0	100,0	96,0	95,3	96,0 [†]
Hepatitis B (1 m., 3 d.)	94,8	95,3	97,2	96,2	98,1	97,3	97,0	97,0	95,3	89,66 [†]
Kokliušas, difterija, stabligė, poliomielitas, B tipo <i>haemophilus influenzae</i> (1 m., 3 d.)	95,2	100,0	97,8	96,2	98,1	97,3	97,0	95,5	95,3	89,66 [†]
Tymai, raudonukė, epideminis parotitas (2 m., 1 d.)	99,6	99,6	98,2	99,5	96,9	97,5	96,1	97,2	93,4	94,78 [†]
Tymai, raudonukė, epideminis parotitas (7 m., 2 d.)	99,3	98,4	99,2	98,8	100,0	96,3	98,1	98,6	94,9	97,21 [†]
Pneumokokinė infekcija (1 m., 3 d.)		83,5	81,7	93,7	94,8	94,0	85,7	86,6	89,0	87,07 [†]
ŽPV infekcija (11 m., 1 d.)			25,7	22,0	88,7	80,2	84,0	83,8	68,0	77,0 [†]
ŽPV infekcija (12 m., 1 d.)			96,0	41,7	88,8	94,3	88,5	91,5	47,6	76,08 [†]
Rotavirusinė infekcija (1 m., 3 d.)				0,0	6,1	39,3	44,3	44,4	85,8	87,07 [†]
B tipo Meningokokinė infekcija (1 m., 3 d.)				1,3	73,6	90,6	81,2	82,1	85,0	86,21 [†]

Įvertinus 2024 m. vaikų skiepijimo aprėptis ir palyginus su praėjusių metų duomenimis nustatyta, kad ženkliai sumažėjo skiepijimo aprėptys 1 m. amžiaus vaikų skiepijamų nuo hepatito B (nuo 95,3 proc. iki 89,7 proc.) ir nuo difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito ir *Haemophilus influenzae* infekcijų (nuo 95,3 proc. iki 89,7 proc.). Nepakankamos (t. y. nesiekiančios 90 proc.) skiepijimo aprėptys išliko 1 m. amžiaus vaikų skiepijamų nuo rotavirusinės (87,1 proc.), B tipo meningokokinės (86,2 proc.), pneumokokinės (87,1 proc.) infekcijų ir 11 – 12 m. vaikų skiepijamų nuo žmogaus papilomos viruso infekcijos (atitinkamai 77,0 proc. ir 76,1 proc.). Aukštos (t. y. siekiančios 90 proc.) skiepijimo aprėptys nustatytos naujagimių skiepijamų nuo tuberkuliozės (96,0

⁵ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c7bf0da1ab8f11e8aa33fe8f0fea665f/asr>

⁶ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/f827fd31c9e811ee9269b566387cfecb/asr>

proc.), 7 m. amžiaus vaikų skiepjamų nuo difterijos, stabligės, kokliušo ir poliomieliito (97,8 proc.) ir 16 m. amžiaus vaikų skiepjamų nuo difterijos, stabligės ir kokliušo (96,1 proc.) (4 lentelė).

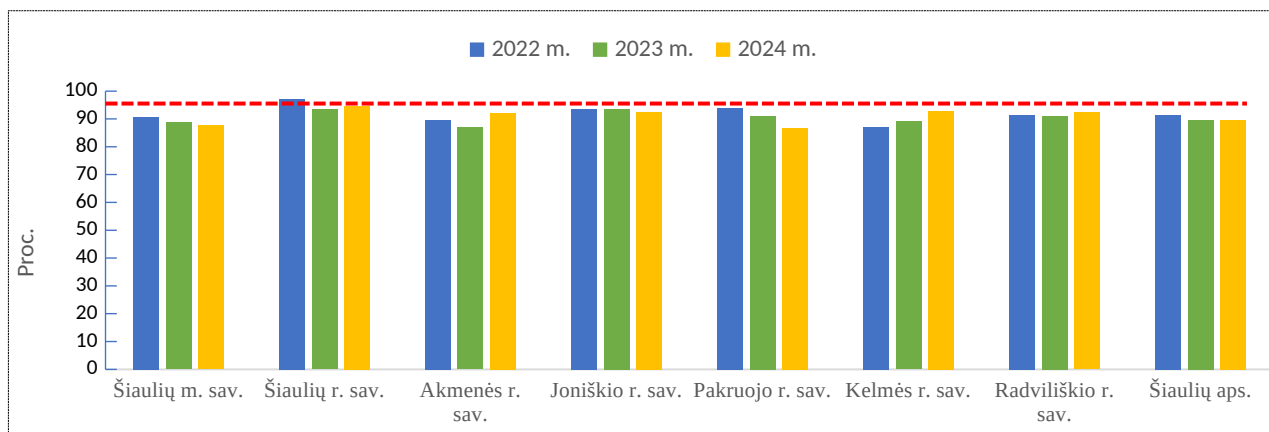
4 lentelė. **Vaikų profilaktinių skiepimų aprėptys Šiaulių r. sav. 2023 – 2024 m.**

Vakcina* (vaikų amžius)	Vaikų skiepavimo aprėptys (proc.)			Nepaskiepytų vaikų skaičius (abs. sk.)	
	2023 m.	2024 m.	Pokytis	2023 m.	2024 m.
BCG	95,3	96,0	0,7	5	4
HepB3 (1 m.)	95,3	89,7	-5,6	6	12
PCV3 (1 m.)	89,0	87,1	-1,9	14	15
RV3 (1 m.)	85,8	87,1	1,3	18	15
MenBV3 (1 m.)	85,0	86,2	1,2	19	16
DtaP/IPV/HIB3 (1 m.)	95,3	89,7	-5,6	6	12
DtaP/IPV5 (7 m.)	95,9	97,8	1,9	8	4
MMR1 (2 m.)	93,4	94,8	1,4	9	7
MMR2 (7 m.)	94,9	97,2	2,3	10	5
HPV1 (11 m.)	68,0	77,0	9,0	66	49
HPV1 (12 m.)	61,4	76,1	14,7	73	50
Tdap (16 m.)	94,7	96,1	1,4	11	8

*Sutrupinimų paaiškinimas: BCG – tuberkuliozės vakcina, HepB – hepatito B vakcina, PCV – pneumokokinės infekcijos vakcina, RV – rotavirusinės infekcijos vakcina, MenBV – B tipo meningokokinės infekcijos vakcina, DtaP/IPV/Hib – difterijos, stabligės, kokliušo, poliomieliito ir *Haemophilus influenzae* vakcina, DtaP/IPV – difterijos, stabligės, kokliušo, poliomieliito vakcina, MMR – tymų, raudonukės, epideminio parotito vakcina, HPV – žmogaus papilomos viruso infekcijos vakcina, Tdap – kokliušo, difterijos, stabligės vakcina, RV – rotavirusinės infekcijos vakcina, HPV – žmogaus papilomos viruso infekcijos vakcina.

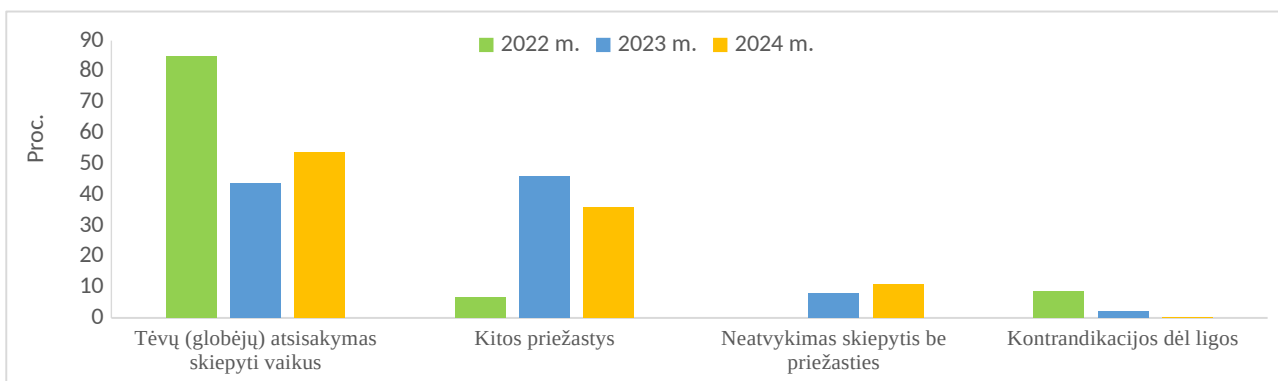
Skiepavimo aprėptys 2 metų amžiaus vaikų skiepjamų nuo tymų, epideminio parotito ir raudonukės, lyginant su praėjusiais metais, mažai kito ir išliko žemos. Žemiausios skiepavimo aprėptys šia vakcina nustatytos Šiaulių m. ir Pakruojo r. (atitinkamai 87 proc. ir 86 proc.), aukščiausios – Šiaulių r. (94 proc.) (6 pav.).

6 pav. **2 metų amžiaus vaikų skiepjamų nuo tymų, epideminio parotito aprėptys Šiaulių apskrityje 2022-2024 m.**

Įvertinus 2024 m. vaikų nepaskiepimo priežastis nustatyta, kad didžioji dalis vaikų, nepaskiepyti dėl tėvų (globėjų) atsisakymo skiepyti vaikus (53,6 proc.) ir kitų priežasčių (individualus skiepavimo planas, trumpalaikės kontraindikacijos ir kt.) (35,7 proc.). Lyginant pagal vakcinų skiepavimo pozicijas, daugiausia tėvai (globėjai) atsisako vaikus skiepyti nuo žmogaus papilomos viruso infekcijos (7 pav.).

7 pav. **Vaikų nepaskiepimo priežastys Šiaulių rajone 2022-2024 m.**

Šiaulių rajone 2024 m. iš viso įskiepyta 1624 erkinio encefalito vakcinos dozės, 1,1 karto daugiau nei 2023 m. Nuo erkinio encefalito skiepimus pradėjo (TBE1) 444 gyventojai, iš jų 78 0-17 m. amžiaus asmenys. Nuo 2024-09-01 pradėjus skiepyti 50-55 m. amžiaus asmenis nuo erkinio encefalito valstybės finansuojama vakcina, pradėjo skiepimą (TBE1) 118 asmenų, o iš viso įskiepyta 222 erkinio encefalito vakcinos nemokamos dozės. (5 lentelė)

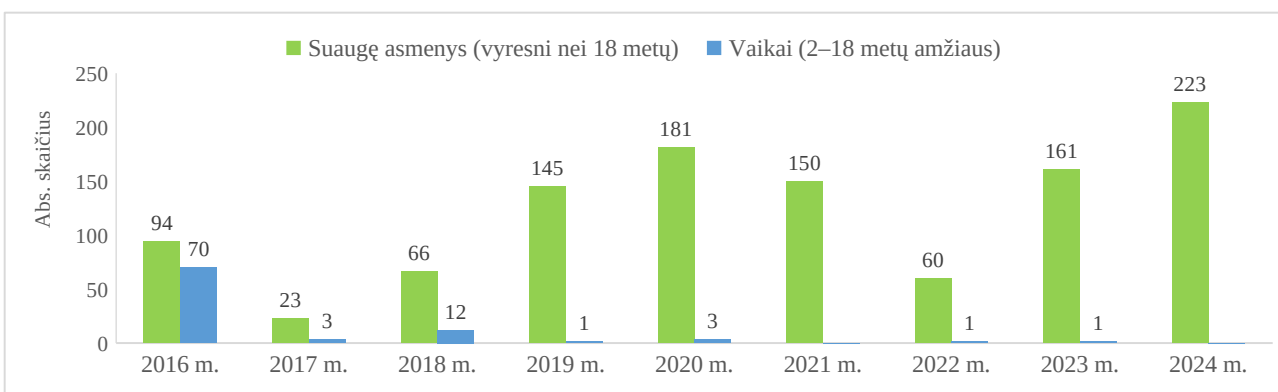
5 lentelė. Paskiepytų nuo erkinio encefalito skaičius Šiaulių rajone 2021-2024 m.

Dozė	2022 m.		2023 m.		2024 m.		
	0-17 m.	18 m. ir vyresni	0-17 m.	18 m. ir vyresni	0-17 m.	18 m. ir vyresni	
						18 m. ir vyresni	50-55 m. *
TBE1	75	253	113	353	78	248	118
TBE2	79	246	116	284	93	177	87
TBE3	107	259	60	279	76	273	4
TBE rev.	10	91	37	194	64	393	13
Iš viso	271	849	326	1110	311	1091	222

*nuo 2024-09-01 privalomuoju sveikatos draudimu apdrausti 50–55 m. (imtina) amžiaus gyventojai erkinio encefalito vakcina skiepiami nemokamai.

Nuo 2016 m. Šiaulių r. pneumokokine polisacharidine konjuguota vakcina, įsigyta už valstybės lėšas, paskiepyti 1 194 rizikos grupėms priklausantys asmenys (1 103 suaugę asmenys ir 91 vaikas (2-17 m.)). Paskiepytų rizikos grupėms priklausančių asmenų padaugėjo nuo 2023 m. į suaugusiųjų rizikos grupes įtraukus 75 m. ir vyresnio amžiaus asmenis. Vaikų priklausančių rizikos grupėms paskiepjami tik vienetai (8 pav.).

8 pav. Pneumokokine polisacharidine konjuguota vakcina, įsigyta už valstybės biudžeto lėšas, paskiepytų rizikos grupėms priklausančių asmenų skaičius Šiaulių rajone 2016-2024 m.

2024 m. Šiaulių r. pneumokokine polisacharidine konjuguota vakcina paskiepyti 223 pneumokokinės infekcijos rizikos grupei priklausantys suaugę asmenys, paskiepytų vaikų nebuvo. Palyginus su praėjusių metų duomenimis, paskiepytų suaugusių asmenų skaičius padidėjo 1,4 karto. Daugiausia paskiepyta asmenų priklausančių vyresnių nei 75 m. amžiaus rizikos grupei (73,5 proc.).

IŠVADOS

1. Pagal galutines diagnozes 2024 m. Šiaulių rajone užregistruoti 1 153 epidemiologiškai valdomų infekcijų atvejai (2023 m. – 385 atv.). Ženkliai daugiau nei ankstesniais metais registruota nepatikslingos etiologijos bakterinių ir virusinių žarnyno infekcijų, Laimo ligos, vėjaraupių, infekcinės mononukleozės, niežų ir parazitinių ligų atvejų.
2. Ypatingai pavojingų užkrečiamųjų ligų per 2024 m. neužregistruota. Mirties atvejų nuo užkrečiamųjų ligų neregistruota.
3. Didžiąją dalį (42,6 proc.) visų registruotų epidemiologiškai valdomų užkrečiamųjų ligų sudarė per maistą ir vandenį plintančios užkrečiamos ligos (491 atv.) ir per orą plintančios užkrečiamos ligos – 34,7 proc. (400 atv.). Erkių platinimų ligų lyginamasis svoris epidemiologiškai valdomų užkrečiamųjų ligų struktūroje padidėjo nuo 5,7 proc. 2023 m. iki 9,2 proc. 2024 m. (106 atv.).
4. Šiaulių rajone iš užregistruotų užkrečiamųjų ligų atvejų daugiau nei pusę visų susirgusiųjų – 702 (60,9 proc.) – sudarė 0-17 metų amžiaus vaikai. Virusinių hepatitų, lytiškai plintančių infekcijų, ŽIV, atviros tuberkuliozės atvejų minėtoje amžiaus grupėje neužregistruota.
5. Užregistruoti 69 užkrečiamųjų ligų židiniai su 2 ir daugiau atvejais, išplitę šeimose ir vaikų ugdymo įstaigose. 57 protrūkliai užregistruoti šeimose ir 12 vaikų ugdymo įstaigose. Protrūkliai susijusių su maisto gamybos ūkio subjektais neužregistruota.
6. 2024 m. stebimas sergamumo ūmiomis žarnyno infekcinėmis ligomis didėjimas, viršijamas įprastas sergamumo lygis iki paskelbiant COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) ekstremaliąją situaciją. Ženkliai daugiau registruota nepatikslingos etiologijos bakterinės ir virusinės etiologijos žarnyno infekcijų, kai informaciją gaunama iš pirminio lygmens ASPĮ.
7. 2024 m. iš visų susirgusių ūmiomis žarnyno infekcijomis mažesnę lyginamąją dalį susirgusių (51,3 proc.) sudarė vaikai iki 17 metų amžiaus (2023 m. – 93 proc.). Iš visų susirgusiųjų, 90 atv. (18,3 proc.) buvo hospitalizuoti stacionarines paslaugas teikiančiose ASPĮ (2023 m. – 91,3 proc.).
8. Iš vakcinomis valdomų užkrečiamųjų ligų, nuo kurių skiepijama pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepijimų kalendorių, 2024 m. Šiaulių rajone užregistruoti 2 kokliušo.
9. Bendras sergamumas atvira tuberkulioze Šiaulių rajone padidėjo nuo 3,6 atv. 10 tūkst. gyv. iki 4,6 atv. 10 tūkst. gyv., viršytas Šiaulių apsk. ir šalies vidutinis sergamumo lygis.
10. Didžiąją dalį (55,5 proc.) visų susirgusių atvira tuberkulioze pagal amžių sudaro darbingo amžiaus asmenys (25–64 m.), pagal lytį – vyrai (83,3 proc.), pagal socialines grupes – bedarbiai (38,8 proc.) ir pensininkai (16,6 proc.), pagal gyvenamąją vietą – kaimo gyventojai (66,6 proc.).
11. Šiaulių rajone stebimos mažėjančios vaikų skiepijamų pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepijimų kalendorių skiepijimo aprėptys. Skiepijimo aprėpčių mažėjimas stebimas nuo 2023 m.
12. 2024 m. ženkliai sumažėjo skiepijimo aprėptys 1 m. amžiaus vaikų skiepijamų nuo hepatito B (nuo 95,3 proc. iki 89,7 proc.) ir nuo difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite ir *Haemophilus influenzae* infekcijų (nuo 95,3 proc. iki 89,7 proc.).
13. Pagrindinės vaikų nepaskiepijimo priežastys – tėvų (globėjų) atsisakymas skiepyti vaikus (53,6 proc.) ir kitos priežastys (individualus skiepijimo planas, trumpalaikės kontraindikacijos ir kt.) (35,7 proc.).

SIŪLYMAI

1. Stiprinti skiepais valdomų užkrečiamųjų ligų diagnostiką pirminio lygio ASPĮ.
2. Atsižvelgiant į nepalankią sergamumo atvira tuberkulioze situaciją Šiaulių rajone, didinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą, numatyti kompleksines priemones ir veiksmus teritorijose, siekiant gerinti TB atvejų ir sąlytį turėjusių asmenų išaiškinimą, ištyrimą ir gydymą.
3. Bendradarbiauti su Šiaulių rajono savivaldybės sveikatos reikalų koordinatoriumis, organizuojant susitikimus su ASPĮ, kuriose nustatytos žemos skiepijimo aprėptys ir dauguma vaikų nepaskiepyta be priežasties.
4. Vykdam ASPĮ imunoprofilaktikos kontrolę, teikti konsultacijas dėl „Imuniteto būklės ataskaitos sudarymo“, atkreipiant dėmesį į teisingą skiepijimo duomenų suvedimą ESPBI IS E063, pildant „Vakcinacijos įrašą“ atitinkantį statistinę apskaitos formą 063/a „Profilaktiniai skiepijimai“. Priminti ASPĮ, kad šis įrašas, vadovaujantis ESPBI IS naudojimo tvarkos aprašu⁷, nuo 2019 m. ASPĮ privalomas.
5. Siekiant didesnių skiepijimo aprėpčių, daugiau atsakomybės perkelti ASPĮ vadovams ir (ar) atsakingiems už imunoprofilaktinio darbo organizavimą ASPĮ specialistams, vaikų skiepijimų apimčių rodiklį priskiriant gerų darbo rezultatų kriterijams.
6. Prisidėti prie skiepijimo skatinimo kampanijos ir aktyviai dalintis bei platinti (el. paštu, ASPĮ interneto svetainėse, išankstinio registravimosi sistemose, bendrose patalpose esančiuose vaizdo ekranuose ir kt.) NVSC parengtą naujienlaiškį apie dažniausiai pasitaikančius mitus skiepijimo atžvilgiu, kurio turinys, t. y. penki vaizdo įrašai, skirti vaikų tėvams, priimantiems sprendimą dėl skiepijimo.
7. ASPĮ vadovams aktyviai dalintis su ASPĮ specialistais NVSC specialistų parengta ir teikiama (raštu, el. paštu, NVSC tinklapyje ir kt.) informacija ASPĮ vadovams bei užtikrinti nurodomų priemonių įgyvendinimą ir kontrolę.
8. ASPĮ vadovams sudaryti sąlygas ASPĮ specialistams kelti kvalifikaciją imunoprofilaktikos srityje.
9. Bendradarbiauti su Šiaulių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuru, teikiant informaciją visuomenei, tikslinėms grupėms, platinant švietėjišką medžiagą.

⁷ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. gegužės 26 d. įsakymas Nr. V-657 „Dėl Elektroninės sveikatos paslaugų ir bendradarbiavimo infrastruktūros informacinės sistemos naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.